

Till
Klimat- och näringslivsdepartementet

Ert tjänsteställe, handläggare
Klimat- och näringslivsdepartementet

Ert datum
2025-02-04

Er beteckning
KN2025/00288

Vårt tjänsteställe, handläggare
Helena Severin, helena.severin@mil.se

Vårt föregående datum

Vår föregående beteckning

Remissyttrande – SOU 2024:98 En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprocess

Försvarsmakten lämnar nedan sitt yttrande avseende rubricerat betänkande.

Inledning

Försvarsmakten är i huvudsak positiv till förändringsförslagen som bedöms medföra en mer effektiv och förutsägbar miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess som i större utsträckning harmoniserar med kraven inom EU-rätten. Mot bakgrund av omvärldsläget, den säkerhetspolitiska förändringen och uppbyggnaden av totalförsvaret samt det pågående arbetet med lättnader för vissa försvarsverksamheter, anser Försvarsmakten dock att det är en brist att utredningen inte samverkat med Försvarsmakten.

Försvarsmakten påverkas av utredningens förslag utifrån två huvudsakliga perspektiv, dels i egenskap av verksamhetsutövare som bedriver miljöpåverkande verksamhet och dels som utpekad myndighet enligt förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden att bevaka områden av riksintresse för totalförsvarets militära del. I utredningen omnämns promemorian ”snabbare processer enligt miljöbalken för att stärka det militära försvaret”. Att utredningen inte närmare förhållit sig till den nya förordningen (2024:1212) med särskilda bestämmelser om anmälan av vissa försvarsverksamheter, försvårar till viss del konsekvensbedömningen av förslagen.

(HSE)

Postadress
Högkvarteret
107 85 Stockholm

Besöksadress
Lidingövägen 24

Telefon
08-788 75 00

Telefax
08-788 77 78

E-post, Internet
exp-hkv@mil.se
www.forsvarsmakten.se/hkv

Sammanfattning

Med anledning av det försämrade omvärldsläget, den snabba betydande tillväxt som Försvarsmakten genomgår, det fördjupade försvarssamarbetet med USA samt Sveriges medlemskap i Nato, föreligger ett stort behov av åtgärder som resulterar i snabbare handläggning av ärenden enligt miljöbalken för att stärka den militära förmågan och för att försvarsmyndigheterna ska uppnå de mål som uppställts för det militära försvaret av riksdag och regering. Försvarsmakten ser därför positivt på att artikel 1.3 MKB-direktivet¹ implementeras fullt ut i svensk rätt. Enligt Försvarsmaktens bedömning utgör utredningens förslag dock en överimplementering som inte motsvarar Försvarsmaktens behov av lättnader i den utsträckning som krävs. Mot denna bakgrund avstyrker Försvarsmakten de delar av utredningens förslag som innebär att ansökan ska ske till Miljöprövningsmyndigheten (MPM), samt förslaget i 14 f § miljöbedömningsförordningen (2017:966) (MBF) att tillstånd som meddelas genom tillämpning av undantaget inte får ges för längre tid än fyra år.

När det gäller verksamheter som Försvarsmakten bedriver innebär förslaget vissa ändringar av verksamhetskoder och processer. Att idag anmälningspliktig verksamhet som Försvarsmakten bedriver ändras till att bli granskningspliktig innebär att handläggningen av dessa ärenden förlängs samt att Försvarsinspektören för hälsa och miljö, (FIHM) inte längre prövar verksamhetens tillåtlighet, vilket påverkar Försvarsmaktens verksamhet negativt. Försvarsmakten avstyrker förslaget som innebär att hamn för Försvarsmakten omfattas av igångsättningsbesked istället för anmälningsplikt

I egenskap av remissmyndighet framhåller Försvarsmakten vikten av att tillståndsprocessen medger erforderlig tid för bedömningar avseende hur specifik infrastruktur bedöms påverka riksintressen för totalförsvarets militära del, om dessa riksintressen ska kunna beaktas i tillståndsprocessen. Försvarsmakten ser positivt införande av en bestämmelse om obligatorisk remittering av ärenden till Försvarsmakten. För att Försvarsmakten ska kunna bevaka risken för skada på riksintresse för totalförsvaret bör dock utredningens förslag till ny bestämmelse i 4 kap. 1 § miljöprövningsförordningen (2013:251) (MPF) utökas på så sätt att remitteringskravet ska omfatta samtliga miljöprövningsärenden samt gälla inte bara verksamheter som vidtas inom eller i anslutning till riksintresseområde för totalförsvaret, utan samtliga ärenden som Försvarsmakten bevakar enligt 3 kap 9 § miljöbalken.

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/52/EU

14.6.6 En ny nationell miljöprövningsmyndighet

Försvarsmakten har inte någon invändning mot utredningens förslag eller bedömning, men vill lyfta fram att det i miljöprövningsärenden kan förekomma uppgifter om hemliga försvarsintressen och andra skyddsvärda uppgifter. Det är därför viktigt att miljöprövningsmyndigheten har kapacitet att hantera säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter och upprätthålla en hög nivå av informationssäkerhet. Det gäller särskilt om en nationell miljöprövningsmyndighet ska bildas eftersom den då kommer hantera en stor mängd skyddsvärda uppgifter, som aggregerade har ett än större skyddsvärde.

14.7.7 Vilka verksamheter och åtgärder bör omfattas av granskningsplikt?

Behov av tröskelvärden för vissa granskningspliktiga miljöpåverkande verksamheter

Utredningen anger ett antal verksamheter för vilka utredningen bedömer att det finns behov av tröskelvärden. Bland dessa verksamheter anges bl.a. anläggningar för lagring av olja och kemiska produkter, hamn för Försvarsmakten samt anläggning av flygfält som inte omfattas av bilaga 1.

Många av dessa verksamheter omfattas idag av anmälningsplikt, vilket för Försvarsmakten innebär att beslut i dessa ärenden fattas av FIHM. Att FIHM fattar beslut i ärenden om prövning av Försvarsmaktens verksamhet fyller en viktig funktion för myndigheten. Försvarsmakten särskiljer sig från andra förvaltningsmyndigheter i väsentliga avseenden. Försvaret utgör en komplex verksamhet som omgärdas av sekretess, vilket bl.a. skapar svårigheter med transparensen. Det har därför ansetts att tillsynen och kontrollen över verksamheten bäst utövas av en funktion inom Försvarsmakten som både har god kunskap om Försvarsmaktens verksamhet och ett gott fackkunnande.²

Nu gällande prövningsordning med FIHM som prövningsmyndighet ger förutsättningar för en förhållandevis snabb handläggning samtidigt som bedömning av betydande miljöpåverkan sker enligt 25 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, vilket innebär att MKB-direktivets krav uppfylls. Om vissa av Försvarsmaktens idag anmälningspliktiga verksamheter istället omfattas av granskningsplikt innebär det att miljöprocessen för en stor del av Försvarsmaktens verksamheter kommer att svälla i både tid och krav på underlag. Övergången kommer, mot bakgrund av det stora antal miljöpåverkande verksamheter som Försvarsmakten bedriver, medföra betydande svårigheter för myndigheten att hinna anpassa dessa verksamheter till det nya prövningssystemet.

² SOU 2015:79 s. 18 *Tillsyn och kontroll på hälso- och miljöområdet inom försvaret*

Att det införs tröskelvärden för vissa granskningspliktiga verksamheter innebär att vissa av dessa verksamheter fortsatt kommer vara anmälningspliktiga. Det är därför av stor betydelse att tröskelvärden för de verksamheter som Försvarsmakten bedriver inte skärps. Innan tröskelvärdena har bestämts är det svårt för Försvarsmakten att helt bedöma effekterna av förslaget.

När det gäller hamn för Försvarsmakten har denna verksamhet aldrig omfattats av tröskelvärden varför förslaget kommer innebära att ärenden som idag omfattas av anmälningsplikt blir granskningspliktiga, oavsett vilka tröskelvärden som bestäms. Försvarsmakten avstyrker därför förslaget att hamn för Försvarsmakten ska omfattas av igångsättningsbesked istället för anmälningsplikt.

Särskilt om anläggningar för solkraft

Försvarsmakten ser positivt på förslaget att större anläggningar för solkraft omfattas av miljöprövning. Dock kan, som också utredningen konstaterar, även en mindre sådan anläggning ha en stor påverkan om den anläggs i ett känsligt område. Det gäller inte minst för en del av totalförsvarets anläggningar. För att Försvarsmakten ska kunna bevaka riksintressen för totalförsvaret krävs därför att även mindre anläggningar för solkraft omfattas av annan prövning är samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

14.7.9 Vilka verksamheter och åtgärder bör omfattas av registreringsplikt

Försvarsmakten bedömer att vissa myndigheter behöver omfattas av undantag från registreringsplikt avseende vissa verksamheter som hanterar säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter, exempelvis anläggning där det per kalenderår hanteras mer än 1 000 kubikmeter flytande motorbränsle.

14.8.5 Undantag från krav på specifik miljöbedömning

Utredningens förslag innebär att MPM ska få besluta om undantag från kravet på specifik miljöbedömning med möjlighet för regeringen att förbehålla sig prövningen av undantag eller av hela tillståndsansökan. Om regeringen förbehåller prövningen ska MPM med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen. Utredningen motiverar förslaget med att MPM har erfarenhet av miljöbedömningar och därmed bättre förutsättningar att besluta om eventuellt undantag från krav på en specifik miljöbedömning.

Försvarsmakten delar inte i utredningens bedömning. Bedömningen av om förutsättningar för undantag föreligger baseras på helt andra avvägningar än de som ska bedömas vid miljöprövningen. Ofta är det fråga om rent politiska bedömningar där samhällsviktiga intressen ska vägas mot varandra. För dessa bedömningar är regeringen mest lämpad. Att ansökan om undantag sker till prövningsmyndigheten med möjlighet för regeringen att förbehålla sig prövningen medför att ansökningsprocessen blir onödigt utdragen, vilket

motverkar syftet med undantaget. Försvarmakten avstyrker därför förslaget och förordar att ansökan ska ske direkt till regeringen när det gäller undantag som endast avser försvaret.

Enligt förslaget till 14 c § MBF ska beslut om undantag innehålla en motivering och bl.a. ange vilka uppgifter som krävs för att bedöma verksamhetens miljöeffekter under den kommande tillståndprocessen. Försvarmakten bedömer inte att dessa uppgifter fyller någon funktion eftersom uppgifter om miljöeffekter inte ska beaktas vid prövningen av en ansökan om undantag. Försvarmakten hade gynnats av en mindre omfattande implementering där undantag kan beviljas av regeringen direkt utan att skälen för beslutet behöver redovisas och tillgängliggöras för allmänheten.

Särskilt begränsande är utredningens förslag i 14 f § MBF som innebär att ett tillstånd som meddelas med tillämpning av undantaget från krav på specifik miljöbedömning inte får ges för längre tid än fyra år. Försvarmakten avstyrker en sådan tidsbegränsning eftersom det har en betydande negativ effekt för Försvarmakten och är en väsentlig begränsning av det undantag som MKB-direktivet medger i syfte att stärka medlemsländernas nationella försvar.

Utredningen gör i motiveringen till förslagen ingen skillnad mellan undantag som endast avser försvaret och övriga undantagssituationer. Utredningen framhåller att kommissionens vägledning och genomförande i andra länder tyder på att undantagen ska användas i särskilda undantagsfall. Försvarmakten instämmer inte i denna bedömning. Det saknas praxis från EU-domstolen avseende tillämpning av undantag som endast avser försvaret. Implementeringen i andra länder är generellt mindre omfattande och, såvitt Försvarmakten känner till, föreligger ingen obligatorisk tidsbegränsning av tillståndet i någon annan medlemsstat. I exempelvis Danmark är processen betydligt mer förenklad och beslut fattas direkt av försvarsministern. Med hänsyn till det arbete som pågår inom EU avseende regelförenklningar för försvaret³ bör en överimplementering av befintliga undantag i möjligaste mån undvikas.

14.9.9 Närmare bestämmelser om tidsfrister för handläggningen

Försvarmakten är enligt hushållningsförordningen (1998:896) sektorsmyndighet med ansvar att peka ut riksintresseanspråk och områden av betydelse för totalförsvarets militära del. Inom totalförsvarets militära del ingår utöver Försvarmakten även myndigheterna Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), Försvarets radioanstalt (FRA), Försvarets materielverk (FMV) och Fortifikationsverket (FORTV). Försvarmaktens riksintresseanspråk och

³ Defence omnibus simplification proposal as announced in the White paper for European Defence Readiness 2030

bedömningar avseende påverkan från andra verksamheter omfattar därmed även dessa myndigheters behov.

Försvarsmakten har mot denna bakgrund behov av att samordna yttranden eller synpunkter från andra myndigheter inom sektorn vilket påverkar möjligheten att hålla de tidsfrister som föreslås i betänkandet. En analys av hur infrastruktur påverkar, ur ett militärt hänseende, skyddsvärda mark- och vattenområden är en process som kan ta lång tid. Ofta krävs ett tekniskt analysarbete vilket kräver personal med särskild kompetens samt särskilda tekniska system och analysverktyg. Skulle tillståndsprocessen förkortas på sådant sätt att erforderlig tid inte medges för en analys av specifika infrastrukturprojekt, är det inte längre möjligt att bedöma hur infrastrukturen påverkar berörda militära skyddsvärden.

Det kan också förekomma att det är uppenbart redan i ett tidigt skede av processen att den planerade verksamheten eller åtgärden är oförenlig med att området i fråga är av riksintresse för totalförsvaret. Det är därför viktigt att Försvarsmakten inte underrättas i ett för sent skede i processen. I ärenden där det föreligger risk för påverkan på riksintresse eller område av betydelse för försvaret är det därför lämpligt att Försvarsmakten får del av handlingar i ärendet i ett tidigare skede än när prövningsmyndigheten har bedömt ansökan som som fullständig.

Försvarsmakten ser positivt på förslagen som innebär att berörda myndigheter ska underrättas och få tillfälle att yttra sig över de olika momenten i processen. Särskilt positivt är att Försvarsmakten enligt författningsförslaget i 4 kap. 1 § miljöprövningsförförordningen utgör obligatorisk remissinstans avseende tillståndsansökningar om verksamheten ska vidtas inom eller i anslutning till ett område av riksintresse för totalförsvaret. Försvarsmakten bedömer dock att förslaget i 4 kap 1 § miljöbedömningsförförordningen bör utökas på så sätt att remittering ska ske även avseende övriga miljöprövningsärenden, eftersom påverkan på de intressen som Försvarsmakten bevakar kan vara minst lika stor i andra ärendetyper.

Vidare bör förslaget justeras på så sätt att kravet ska gälla inte bara verksamheter som vidtas inom eller i anslutning till riksintresseområde, utan samtliga ärenden som Försvarsmakten bevakar enligt 3 kap. 9 § miljöbalken. Samtliga ärenden där Försvarsmakten gör bedömningen att det föreligger risk för att verksamheten kan medföra påtaglig skada på riksintresse för totalförsvaret eller område av betydelse för totalförsvarets militära del pekas ut i Försvarsmaktens riksintressekatalog. Samtliga dessa ärenden behöver granskas av Försvarsmakten för att risken för skada ska kunna bedömas i varje enskilt fall utifrån lokala förutsättningar. Eftersom vissa riksintressen för totalförsvaret inte kan pekas ut öppet på grund av försvarssekretess är det av stor vikt att samtliga dessa ärenden remitteras till Försvarsmakten för eventuellt yttrande.

14.9.17 Tydligare regler om tillståndens rättsverkan

Utredningen föreslår en ändring av 24 kap. 1 § MB som innebär att endast frågor som uttryckligen har reglerats i beslutet om miljötillstånd ska omfattas av rättskraft. Försvarsmakten har svårt att fullt ut bedöma konsekvenserna av utredningens förslag men är positiv till en tydligare reglering av beslutets rättsverkan.

För Försvarsmaktens verksamhet, där teknikutvecklingen är mycket snabb och säkerhetsläget snabbt kan förändras, måste det finnas utrymme för mer flexibilitet i tillstånden för att kunna möta uppställda krav på Sveriges försvarsförmåga. Försvarsmakten har i olika sammanhang uppmärksammat att myndighetens befintliga miljötillstånd i många fall utgör hinder för att bedriva verksamhet med de olika typer av fordon, vapensystem och flygfarkoster som används inom ramen för internationella militära samarbeten⁴. För att kunna genomföra verksamhet med dessa system måste det införas författningsändringar som inte bara likställer utländska vapensystem med svenska utan som tillåter större flexibilitet i vad för system som kan användas inom ramen för befintligt tillstånd. Oaktat utredningens förslag föreligger fortsatt behov av författningsändringar i detta avseende.

14.13 Begränsning av vissa myndigheters talerätt

Försvarsmakten anser att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), för att kunna fullgöra sin funktion som sektorsmyndighet inom totalförsvaret, även fortsatt bör ha talerätt. Försvarsmakten avstyrker därför förslaget i den del det avser att talerätten för MSB ska slopas.

16.7.1 Närmare om vilka företag som berörs av våra förslag

Regelförenklingar genom slopad automatisk tillståndsplikt för vissa verksamheter och åtgärder

Ett antal verksamheter, bland annat skjutfält, som i dag omfattas av tillståndsplikt kommer i enlighet med utredningens förslag att bli granskningspliktiga. Dessa verksamheter kommer att omfattas av en enklare tillståndsprövning än i dag i de fall verksamheten inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Eftersom det saknas svensk praxis gällande när en verksamhet ska antas medföra betydande miljöpåverkan har Försvarsmakten svårt att utvärdera om förslaget kommer innebära lättnader Försvarsmaktens verksamheter.

Försvarsmakten konstaterar att skjutfält inte finns upptaget i MKB-direktivets bilagor och därmed inte omfattas av direktivets krav. Mot denna bakgrund

⁴ Se exempelvis FM 2022-9389:2 Hemställan om brådskande ändringar avseende vissa delar av Försvarsmaktens tillståndsprövade och anmälda miljöfarliga verksamhet samt FM 2023-11175:3 Remissyttrande avseende promemoria – tillfällig åtgärd för att underlätta för försvarsövningar under särskilda förhållanden

förespråkar Försvarsmakten att Sverige utnyttjar möjligheten att bedöma att Försvarsmaktens skjutfält varken omfattas av tillståndsplikt (eller granskningsplikt). Denna möjlighet att tillämpa anmälningsplikt har tillämpats i förordningen med särskilda bestämmelser om anmälan för vissa försvarsverksamheter. Försvarsmakten anser att utredningens förslag bör ändras så att skjutfält som endast avser försvaret permanent omfattas av anmälningsplikt istället för granskningsplikt.

Övriga delar av utredningen

Försvarsmakten avstyrker den nya formuleringen i 21 kap. 7 § miljöbalken eftersom begreppet ”avser Försvarsmakten” kan uppfattas som snävare än dagens formulering ”rör Försvarsmakten”.

I beredningen av detta ärende har tf. sektionsschef Beata Ivarsson, processledare Gill Hermansson Wolf, miljöchef Pia Kamm, miljösamordnare Borka Medjed Hedlund, miljösamordnare Emelie Bretz och miljöjurist Marie Arvenhav deltagit.

Detta yttrande har beslutats av chefsjurist Carin Bratt. I den slutliga handläggningen har deltagit sektionsschef Annika Grahn och som föredragande försvarsjurist Helena Severin.

Bratt, Carin

Chefsjurist

Handlingen är fastställd i Försvarsmaktens elektroniska dokument- och ärendehanteringssystem.

Sändlista

Klimat- och näringslivsdepartementet, kn.remissvar@regeringskansliet.se

Internt Försvarsmakten

FST STÖD

MS

FS

AST